

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.4.12>

ISTOTA I CECHY PAŃSTWA JAKO PODMIOTU PRAWA ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

Oleh Deneha

kandydat nauk prawnych, doktorant Naukowo-Badawczego Instytutu Prawa Publicznego (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0003-0919-686X

e-mail: Oleh_Deneha@gmail.com

Adnotacja. Państwowy system zabezpieczenia społecznego stopniowo staje się mechanizmem, w którym głównymi podmiotami są państwo, osoby fizyczne i pracodawcy. Jeżeli istoty dwóch ostatnich kategorii w prawie zabezpieczenia społecznego są stale badane na poziomie naukowym, wówczas państwo pozostaje podmiotem, którego pojęcie, istota i cechy jako podmiotu prawa zabezpieczenia społecznego są nieokreślone i ogólnie charakteryzują się niskim poziomem uwagi doktrynalnej. Wszystko to wskazuje na konieczność wypełnienia tej luki teoretycznej, a także na znaczenie badania zagadnień związanych z prawem zabezpieczenia społecznego w nowoczesnych warunkach.

Słowa kluczowe: istota i cechy, zabezpieczenie społeczne, państwo jako podmiot prawa zabezpieczenia społecznego, podstawowe cechy.

THE ESSENCE AND SIGNS OF THE STATE AS A SUBJECT OF SOCIAL SECURITY LAW

Oleg Denega

Candidate of Law, PhD student Research Institute of Public Law (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0003-0919-686X

e-mail: Oleh_Deneha@gmail.com

Abstract. The state social security system is gradually becoming a mechanism in which the main actors are the state, individuals and employers. If the essence of the two roles of the last two categories in social security law is constantly studied at the scientific level, the state remains a subject, the concept, essence and features of which as a subject of social security law are uncertain and generally characterized by low doctrinal attention. All this indicates the need to fill this theoretical gap, as well as the relevance of research on issues related to social security law in modern conditions.

Key words: essence and features, social security, state as a subject of social security law, fundamental features.

СУТНІСТЬ ТА ОЗНАКИ ДЕРЖАВИ ЯК СУБ'ЄКТА ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Олег Денега

*кандидат юридичних наук, докторант Науково-дослідного
інституту публічного права (Київ, Україна)*

ORCID ID: 0000-0003-0919-686X

e-mail: Oleh_Deneha@gmail.com

Анотація. Державна система соціального забезпечення поступово стає механізмом, у якому основними суб'єктами є держава, фізичні особами та роботодавці. Якщо сутність двох ролі двох останніх категорій у праві соціального забезпечення постійно досліджується на науковому рівні, то держава залишається суб'єктом, поняття, сутність та ознаки якої як суб'єкта права соціального забезпечення є невстановленими та у цілому характеризуються низьким рівнем доктринальної уваги. Все зазначене свідчить про необхідність заповнення даної теоретичної прогалини, а також про актуальність дослідження питань, пов'язаних із правом соціального забезпечення в сучасних умовах.

Ключові слова: сутність та ознаки, соціальне забезпечення, держава як суб'єкт права соціального забезпечення, фундаментальні ознаки.

Актуальність теми. На сьогодні в нашій державі відбуваються радикальні зміни у відносинах держави і суспільства. Розвиток України як соціальної правової держави спонукає налагодженню відносин партнерства та співробітництва між державою й кожною окремою особистістю. Водночас, існують сфери, у яких особа є повністю залежною від держави та її політики. Однією із таких сфер є соціальне забезпечення, у якому держава є суб'єктом, що надає допомогу, а особа суб'єктом, який її отримує. Держава, захищаючи права громадян, використовує даний інститут для взаємодії із ними та забезпечення власних інтересів.

Проте, більш очевидним є значення того захисту від соціальних ризиків, який надається особам, що потребують підтримки і допомоги зі сторони суспільства та держави.

Виклад основного матеріалу. Із урахуванням зроблених раніше висновків, держава як суб'єкт права соціального забезпечення – це особлива суверенна територіальна форма згурпування суспільства, що здійснює вирішення завдань соціального забезпечення, і яка у праві соціального забезпечення є суб'єктом, наділеним суб'єктивними юридичними правами та обов'язками та галузевим правовим статусом, здійснює цілеспрямовану діяльність, здатна виробляти, виражати та виконувати волю і наділена можливістю брати участь у правовідносинах соціального забезпечення.

Раніше нами було здійснено виділення ознак суб'єктів права соціального забезпечення. Оскільки ми дійшли до висновку, що держава є суб'єктом права соціального забезпечення, відповідно їй притаманні ті ж ознаки, що й усім іншим суб'єктам. Пропонуємо у даному аспекті дати назву даній групі ознак – фундаментальні ознаки держави як суб'єкта права соціального забезпечення. Групу ознак, що характеризують державу як особливого як суб'єкта права соціального забезпечення, пропонуємо назвати компетенційною групою, адже у їх основі перебувають відання, завдання, повноваження та правосуб'єктність держави у праві соціального забезпечення, визначена законодавством.

Так, фундаментальними ознаками держави як суб'єкта права соціального забезпечення є:

1) персоніфікація – держава, як суб'єкт права соціального забезпечення, реалізовує свою компетенцію шляхом функціонування державних органів, зобов'язаних призначити та надати конкретний вид соціального забезпечення;

2) перебування під дією законодавства про соціальне забезпечення – законодавцем розроблено систему нормативно-правових актів, що врегульовують діяльність відповідних державних органів, окремі норми яких присвячені питанням соціального забезпечення населення;

3) наділення правоздатністю у сфері соціального забезпечення та галузевим правовим статусом – держава у особі своїх органів наділена правами та виконує обов'язки у сфері соціального забезпечення населення;

4) спрямування суб'єкта здійснення цілеспрямованої діяльності – кожен із органів, створених державою для виконання її функцій, наділяється визначеним законом переліком завдань у даній сфері;

5) можливість потенційної участі у соціально-забезпечувальних правовідносинах – правосуб'єктність держави у соціально-забезпечувальних правовідносинах визначена нормами законодавства, тому у разі виникнення такої необхідності, держава вступає у соціально-забезпечувальні правовідносини.

Компетенційними ознаками держави як суб'єкта права соціального забезпечення є:

1) координаційність – участь держави у праві соціального забезпечення полягає у забезпеченні координації розгалуженої системи органів, утворених державою для здійснення її функцій;

2) акумулятивність – держава як суб'єкт права соціального забезпечення здійснює накопичення грошових коштів, які спрямовують на потреби соціального забезпечення населення;

3) забезпечувальність – за наявності підстав, держава як суб'єкт права соціального забезпечення, надає послуги соціального забезпечення населенню, що відповідають законодавчо встановленим формам.

Ознака персоніфікації полягає у тому, що права та обов'язки держави як суб'єкта права соціального забезпечення є розподіленими між системою спеціально створених для виконання її функцій органів. Кожен із органів наділений правами та обов'язками, що стосуються виключно сфери його діяльності. Наприклад, Фонд соціального страхування України здійснює акумуляцію страхових внесків, контроль за використанням коштів та забезпечення фінансування виплат за цими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування (Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, 1999). Ознака персоніфікації у даному випадку проявляється у тому, що зазначений перелік компетенцій не може бути притаманним жодному іншому органу. Держава, здійснюючи розподілення функцій між державними органами, персоніфікувала права та обов'язки кожного із них.

Ознака наділення правоздатністю у сфері соціального забезпечення та галузевим правовим статусом полягає у тому, що держава у особі своїх органів наділена правами та виконує обов'язки у сфері соціального забезпечення населення. Наприклад, аналізуючи норми Положення про Пенсійний фонд України (Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України, 2014) можна зробити висновок, що держава у особі даного органу має право на застосування фінансових санкцій щодо порушників пенсійного законодавства та зобов'язана здійснювати контроль за додержанням вимог законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, правильністю нарахування, обчислення, повнотою і своєчасністю сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інших платежів тощо.

Спрямування суб'єкта на здійснення цілеспрямованої діяльності полягає у тому, що кожен із органів, створених державою для виконання її функцій, наділяється визначеним законом переліком завдань у даній сфері. Приклади реалізації даної ознаки вже були наведені нами в даній роботі. Так,

діяльність Міністерства соціальної політики України спрямована на формування та забезпечення реалізації державної політики у сферах трудових відносин, соціального захисту, соціального обслуговування населення, з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, усиновлення та захисту прав дітей, гуманітарної допомоги (Про Положення про Міністерство соціальної політики України, 2011). Дана ознака засвідчує те, що у разі вступу компетентного органу від імені держави у соціально-забезпечувальні правовідносини, він реалізовуватиме свої права та обов'язки лише у визначених законом напрямках.

Ознака потенційної участі у соціально-забезпечувальних правовідносинах полягає у тому, що правосуб'єктність держави у соціально-забезпечувальних правовідносинах визначена нормами законодавства, тому у разі виникнення такої необхідності, держава вступає у відповідні відносини із іншими суб'єктами. Так, у разі необхідності територіальні органи Пенсійного фонду України вступають у соціально-забезпечувальні правовідносини для нарахування обчислення та сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інших платежів (Положення про управління Пенсійного фонду України в районах, містах, районах у містах, а також про об'єднанні управління, 2014). Тобто, дана ознака має вияв у наступному: держава в особі територіальних органів Пенсійного фонду України є суб'єктом права соціального забезпечення. При вступі у соціально-забезпечувальні правовідносини територіальні органи Пенсійного фонду України набувають правосуб'єктності, визначеної відповідним положенням.

Ознака координаційності є першою із виділених компетенційних ознак, яка полягає в участі держави у праві соціального забезпечення шляхом забезпечення координації розгалуженої системи органів, утворених державою для здійснення її функцій. Дана ознака є близькою за сутністю до персоніфікованої, адже також полягає у, що права та обов'язки держави як суб'єкта права соціального забезпечення є розподіленими між системою спеціально створених для виконання її функцій органів. Відмінність полягає у тому, що держава не просто розподіляє функції між органами, а координує їх спільну діяльність таким чином, щоб кожен із них був специфічним елементом однієї системи. Сама ознака координаційності дозволяє розглядати державу як суб'єкта права соціального забезпечення у єдності її елементного складу.

Виділення ознаки акумулятивності позначає, що держава як суб'єкт права соціального забезпечення здійснює накопичення грошових коштів, які спрямовують на потреби соціального забезпечення населення. Для здійснення заходів соціального забезпечення кошти накопичуються у відповідних фондах і їх забороняється використовувати на цілі, не передбачені законом. Вони не мають на меті отримання прибутку, а сама акумулятивність проявляється в зборі страхових внесків та наданні матеріального забезпечення і соціальних послуг лише за умови настання страхових випадків.

Ознака забезпечувальності держави як суб'єкта права соціального забезпечення полягає у тому, що за наявності підстав, держава як суб'єкт права соціального забезпечення, надає послуги соціального забезпечення населенню, які відповідають законодавчо встановленим формам. Виділення даної ознаки здійснено на основі проаналізованої класифікації суб'єктів права соціального забезпечення. Нами встановлено, що держава відноситься до групи суб'єктів, що надають різні види соціального забезпечення, які становлять комплекс матеріальних, правових, медичних, реабілітаційних та інших заходів для індивідів, що перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги.

Аналізуючи сутність держави як суб'єкта права соціального забезпечення та її місця серед інших суб'єктів права соціального забезпечення, розпочнемо із дослідження природи суб'єктів, які отримують соціальне забезпечення.

У відповідності з нормою статті 1 Закону України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III (Про охорону дитинства, 2001), дитиною є особа віком до 18 років, якщо згідно з законом, застосовуванням до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше. Соціальне забезпечення дітей здійснюється у першу чергу щодо тих суб'єктів, які перебувають у складних життєвих обставинах. За наявності таких підстав держава здійснює забезпечення безпечних умов утримання та виховання, надання їй та її батькам комплексу необхідних послуг та соціальної допомоги шляхом створення мережі спеціальних закладів, фінансування послуг й матеріальної допомоги. Дані суб'єкти права соціального забезпечення співвідносяться із державою як суб'єкт, що отримує соціальне забезпечення та суб'єкт, що його надає.

Стаття 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII (Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, 2014) закріплює визначення внутрішньо переміщених осіб як громадян України, іноземців або осіб без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах та мають право на постійне проживання в Україні, яких змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру. Дана група увійшла до складу суб'єктів права соціального забезпечення відносно нещодавно і на сьогодні вона співвідноситься із державою як суб'єкт, що отримує соціальне забезпечення, та суб'єкт, що надає джерела фінансового та матеріально-технічного забезпечення прав і свобод, тобто здійснює їх соціальне забезпечення.

Серед інших суб'єктів, які мають право на отримання соціального забезпечення, належать особи, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, малозабезпечені сім'ї, безробітні, біженці, жертви політичних репресій та багато інших категорій. Не зважаючи на різну природу їх сутності, взаємовідносини із державою як суб'єктом права соціального забезпечення є подібними для кожного із них. Отже, серед суб'єктів, які отримують соціальне забезпечення держава виконує роль суб'єкта, який його надає.

О.І. Кульчицька до суб'єктів, які надають соціальне забезпечення, відносить державні органи, соціальні страхові фонди, спеціалізовані державні підприємства та установи (Кульчицька, 2007: 8). Тобто, ними є створені державою у спеціальному порядку органи, які є частиною механізму держави та призначені для реалізації державної влади. Функції кожного з цих органів пов'язані із наданням населенню в межах своєї компетенції різних видів соціального забезпечення, а головними повноваженнями – виконання обов'язків у сфері соціального забезпечення громадян.

Разом із тим, можна погодитись із тими дослідниками, які об'єднують другу та третю групи, оскільки у суб'єктному аспекті їх становить держава в особі створених нею компетентних органів та установ, які згідно з покладеними на них повноваженнями здійснюють призначення та надання соціальних виплат і послуг.

Як засвідчило наше дослідження, природа участі держави у праві соціального забезпечення полягає у функціонуванні державних органів, зобов'язаних призначити та надати конкретний вид соціального забезпечення. В.Л. Костюк до таких органів відносить Міністерство соціальної політики та його територіальні органи, Пенсійний фонд України та його органи, фонди соціального страхування, недержавні пенсійні фонди, громадські організації, волонтерські організації тощо, при цьому відзначаємо, що не усі із перерахованих суб'єктів є державними (Костюк, 2015: 11). Б.І. Сташків такий перелік доповнює районними органами соціального захисту населення та соціальними службами, проте вчений акцентує увагу на необхідності розрізняти суб'єкти, які безпосередньо надають конкретні види соціального забезпечення, тобто які приймають відповідні рішення, та ті, що не приймають таких рішень, але останні не є суб'єктами соціально-забезпечувальних правовідносин (Сташків, 2016: 436-437). О.І. Кульчицька здійснила розподіл таких органів на дві групи: 1) органи загальної компетенції – Міністерство праці та соціальної політики України, управління праці та соціального захисту населення; 2) органи спеціальної компетенції – органи державної служби зайнятості, Фонд соціального захисту інвалідів та Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. На підставі даних концепцій можна зробити висновок про те, що сутність участі держави у праві соціального забезпечення становить діяльність зазначених категорій органів, внутрішні зв'язки між ними та тенденції їх розвитку. Неоднозначність переліку органів у позиціях авторів можна пояснити різними критеріями щодо їх групування, проте у цілому кожна із наведених структур є по-перше, утвореною державою для виконання її функцій та, по-друге, в межах своєї компетенції здійснює соціальне забезпечення населення. Враховуючи різні ролі кожного із органів у соціальному забезпеченні, можна зробити висновок, що сутність держави як суб'єкта права соціального забезпечення є багатоаспектною.

Так, Міністерство соціальної політики є центральним органом виконавчої влади, що здійснює формування та забезпечення реалізації державної політики у таких сферах, які мають відношення до соціального забезпечення населення: 1) трудових відносин, соціального захисту, соціального обслуговування населення, з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей; 2) усиновлення та захисту прав дітей; 3) гуманітарної допомоги. Загальна компетентність даного органу, підкреслена О.І. Кульчицькою, полягає у тому, що через діяльність Міністерства спрямовується та скоординовується діяльність інших суб'єктів права соціального забезпечення – Державної служба зайнятості України, Державної служби України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції, Державної інспекції України з питань праці та Пенсійного фонду України. Відштовхуючись від цього, одним із аспектів участі держави в праві соціального забезпечення є формування та забезпечення реалізації державної політики, а також координація суб'єктів з метою підтримання зв'язків між ними. Тобто, держава шляхом застосування наявних у неї інструментів здійснює планування та розробку політики із соціального забезпечення населення, управляє та керує її втіленням у життя, а також розподіляє повноваження між створеними нею органами.

Державною службою зайнятості є центральний орган виконавчої влади, завданнями якої у сфері соціального забезпечення населення є: 1) реалізація державної політики у сфері зайнятості населення; 2) сприяння громадянам у підборі підходящої роботи та залучення безробітних до тимчасової зайнятості; 3) здійснення функцій виконавчої дирекції Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття (Про Державну службу зайнятості України, 2013). Тобто, сутність участі держави в праві соціального забезпечення шляхом надання компетенції даному органу полягає у соціальному забезпеченні безробітних осіб та у вчиненні заходів щодо зайнятості таких індивідів. Зайнятість громадян є нагальною потребою українського суспільства та передумовою економічного зміцнення держави. Вона надає можливість громадянам своєю працею набувати необхідних для життєдіяльності ресурсів. Безробітні особи позбавлені можливості забезпечувати себе особисто, тому така участь держави у праві соціального забезпечення є одним із найважливіших напрямків.

Пенсійний фонд України є центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань пенсійного забезпечення, а до його завдань у сфері соціального забезпечення населення відноситься організація, координація та контроль роботи територіальних органів щодо призначення (перерахунку) і виплати пенсій та щомісячного довічного грошового утримання суддям у відставці, а також забезпечення своєчасного і в повному обсязі фінансування та виплати пенсій, допомоги на поховання та інших виплат, які згідно із законодавством здійснюються за рахунок коштів Пенсійного фонду України та інших джерел, визначених законодавством. Із аналізу норм Положення про Пенсійний фонд України можна зробити висновок, що Пенсійний фонд України через свої територіальні органи здійснює пенсійне забезпечення визначених законом категорій населення, а сутність держави як суб'єкта права соціального забезпечення у даному аспекті полягає у призначенні (перерахунку) пенсій та інших передбачених законодавством виплат.

Окрім Пенсійного, до соціальних страхових фондів варто віднести Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття і Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Згідно Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV, завданнями таких фондів є збір страхових внесків роботодавців

і застрахованих осіб та надання застрахованим особам матеріального забезпечення і соціальних послуг при настанні страхових випадків: тимчасової непрацездатності, вагітності і полог, догляду за малолітньою дитиною; інвалідності; хвороби; досягнення пенсійного віку; смерті годувальника; безробіття; соціальних послуг та інших матеріальних витрат, пов'язаних із певними обставинами; нещасного випадку на виробництві; професійного захворювання тощо. Настання одного із страхових випадків означає, що відповідний страховий фонд зобов'язаний надати застрахованій особі матеріальне забезпечення та соціальні послуги, передбачені нормами чинного законодавства. Таким чином, сутність держави як суб'єкта права соціального забезпечення у даному аспекті полягає у зборі страхових внесків та виплаті допомоги у разі настання страхових випадків.

Звернемо увагу на роль спеціалізованих державних підприємств і установ, яка особливо підкреслюється О.І. Кульчицькою. Дослідниця відзначає, що такі органи наділяються спеціальною правоздатністю та створюються з метою реалізації визначених державою цільових завдань щодо соціального обслуговування з метою підтримки і соціальної адаптації осіб, які зазнали соціального ризику. Такими установами зокрема є протезно-ортопедичні підприємства, територіальні центри соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян, будинки-інтернати для громадян похилого віку та інвалідів, геріатричні пансіонати, пансіонати для ветеранів війни та праці, дитячі будинки-інтернати, психоневрологічні інтернати тощо. Даний аспект участі держави у праві соціального забезпечення полягає у створенні спеціальних суб'єктів, які не виконують функції держави, проте сприяють здійсненню соціального обслуговування населення. Держава для виконання завдань щодо соціального забезпечення створює усі необхідні умови та підрунтя для високої результативності цієї діяльності. Враховуючи можливість та наявні у держави інструменти, створення спеціальних суб'єктів розкриває природу її участі як організаційну та забезпечувальну.

Серед інших суб'єктів, які є суб'єктами, що надають соціальне забезпечення, варто виділити районні органи соціального захисту населення, соціальні установи (служби), різноманітні фонди та комісії, органи Міністерств охорони здоров'я України та освіти і науки тощо. Кожен із проаналізованих органів є створеним державою у встановленому порядку, а їх діяльність регламентована нормами, прийнятими нею. Таким чином, зробимо висновок, що держава співвідноситься із суб'єктами, що надають соціальне забезпечення як суб'єкт, від імені якого діє кожен із них та функції якого здійснює у процесі соціального забезпечення населення.

Таким чином, місце держави серед інших суб'єктів права соціального забезпечення можна пояснити двохаспектно: 1) щодо суб'єктів, які отримують соціальне забезпечення держава виконує роль суб'єкта, який його надає; 2) щодо суб'єктів, які надають соціальне забезпечення держава є суб'єктом, від імені якого діє кожен із них та функції якого здійснює у процесі соціального забезпечення населення

Аналіз завдань даних органів дозволяє всебічно проаналізувати сутність держави як суб'єкта права соціального забезпечення, яка проявляється у наступних аспектах: 1) формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері соціального забезпечення й координація дій суб'єктів з метою підтримання зв'язків між ними; 2) наданні соціальної допомоги особам, які не здатні себе забезпечити; 3) зборі внесків, призначенні, перерахунку та виплат відповідних форм допомоги; 4) створенні спеціальних суб'єктів, які не виконують функції держави, проте сприяють здійсненню соціального обслуговування населення.

Від інших суб'єктів держава відрізняється тим, що може належати лише до групи учасників, які надають соціальне забезпечення. Суб'єктами які отримують соціальне забезпечення можуть бути лише особи чи, у окремих випадках, сім'ї. Водночас, суб'єктами, що надають соціальне забезпечення, можуть бути як держава, так і недержавні суб'єкти, зокрема недержавні пенсійні фонди. З-поміж інших суб'єктів держава виділяється широтою своїх функцій, повноважень та завдань, які вона вирішує. Для прикладу: недержавний пенсійний фонд функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам зазначеного фонду у визначеному порядку (Про недержавне пенсійне забезпечення, 2003). Водночас, держава виконує схожі функції стосовно усіх передбачених чинним законодавством видів соціального забезпечення, а також виконує широкий спектр інших функцій – від розробки та реалізації державної політики у сфері соціального забезпечення до безпосередньої допомоги особам, які її потребують.

Щодо дослідження питання поняття, сутності, ознак та місця держави як суб'єкта права соціального забезпечення дозволило встановити дані теоретичні категорії та заповнити відповідні прогалини вітчизняної правової науки. Держава є особливим суб'єктом права соціального забезпечення, адже перелік її функцій у даній сфері є значно ширшим, ніж у всіх інших учасників. Вона може виступати лише як суб'єкт, що надає соціальне забезпечення і з-поміж інших суб'єктів даної групи наділена найбільшим об'ємом завдань та повноважень. У цілому дослідження даної правової категорії засвідчило ї виняткову роль суб'єкта, роль якого обумовлює функціонування усього інституту соціального забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Костюк В.Л. Суб'єкти права соціального забезпечення: поняття, особливості та види. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2015. № 2(12). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles /2015/n2/15kvlotv.pdf>
2. Кульчицька О.І. Суб'єкти права соціального забезпечення України: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.05; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2007. 20 с.

3. Положення про управління Пенсійного фонду України в районах, містах, районах у містах, а також про об'єднані управління : Постанова Пенсійного фонду України від 22.12.2014 № 28-2.
4. Про Державну службу зайнятості України : Указ Президента України від 16.01.2013 № 19/2013.
5. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII.
6. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV.
7. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 липня 2014 № 280.
8. Про недержавне пенсійне забезпечення : Закон України від 09.07.2003 № 1057-IV.
9. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402-III.
10. Про Положення про Міністерство соціальної політики України : Указ Президента України від 06.04.2011 № 389/2011.
11. Сташків Б.І. Право соціального забезпечення : навчальний посібник. Чернігів : ПАТ "ПВК "Десна", 2016. 692 с.

References:

1. Kostiuk V.L. (2015). Subiekty prava sotsialnoho zabezpechennia: poniattia, osoblyvosti ta vydy [Subjects of social security law: concepts, features and types]. *Chasopys Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. Serii «Pravo». № 2(12). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2015/n2/15kvlotv.pdf> [in Ukrainian].
2. Kulchytska O.I. (2007). Subiekty prava sotsialnoho zabezpechennia Ukrainy [Subjects of social security law of Ukraine]: Avtoref. dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.05; Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka. – K., 20 p. [in Ukrainian].
3. Polozhennia pro upravlinnia Pensiinoho fondu Ukrainy v raionakh, mistakh, raionakh u mistakh, a takozh pro obiednani upravlinnia [Regulations on the management of the Pension Fund of Ukraine in districts, cities, districts in cities, as well as on joint management]: Postanova Pensiinoho fondu Ukrainy vid 22.12.2014 № 28-2. [in Ukrainian].
4. Pro Derzhavnu sluzhbu zainiatosti Ukrainy [About the State Employment Service of Ukraine]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 16.01.2013 № 19/2013. [in Ukrainian].
5. Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib [On ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons]: Zakon Ukrainy vid 20.10.2014 № 1706-VII. [in Ukrainian].
6. Pro zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannia [On compulsory state social insurance]: Zakon Ukrainy vid 23.09.1999 № 1105-XIV. [in Ukrainian].
7. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Pensiinyi fond Ukrainy [On approval of the Regulations on the Pension Fund of Ukraine]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lypnia 2014 № 280. [in Ukrainian].
8. Pro nederzhavne pensiine zabezpechennia [On non-state pension provisio]: Zakon Ukrainy vid 09.07.2003 № 1057-IV. [in Ukrainian].
9. Pro okhoronu dytynstva [On the protection of childhood]: Zakon Ukrainy vid 26.04.2001 № 2402-III. [in Ukrainian].
10. Pro Polozhennia pro Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy [On the Regulations on the Ministry of Social Policy of Ukraine]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 06.04.2011 № 389/2011. [in Ukrainian].
11. Stashkiv B.I. (2016). Pravo sotsialnoho zabezpechennia [The right to social security]: navchalnyi posibnyk. Chernihiv : PAT "PVK "Desna". 692 p. [in Ukrainian].